

KÉRDŐÍVES FELMÉRÉS A MAGYAR GAZDÁLKODÓK EGYÜTTMŰKÖDÉSI AKTIVITÁSÁRÓL

SURVEY AMONG HUNGARIAN AGRICULTURAL PRODUCERS ON THEIR COOPERATION ACTIVITY

Baranyai Zsolt
Szabó G. Gábor

Összefoglalás

Tanulmányunkban a magyar mezőgazdasági termelők együttműködési aktivitása tárgyában végzett kutatás eredményeiről adunk számot. A Nemzeti Agrárkamara (NAK) tagsága körében 2015 nyarán végzett online kérdőíves felméréssel összesen 7.728 gazdálkodó egységről nyertünk információt. Az így nyert adatbázis tisztítása során az erősen hiányosan kitöltött kérdőíveket kiszűrtük, így a végleges elemszám 6.573 gazdaság lett.

A kutatás tapasztalatai szerint a felmért üzemi kör több mint fele (51%) semmilyen együttműködésben nem vesz részt. Az együttműködésektől történő távolmaradás legfőbb okaként a gazdálkodók az elköteleződés és függőség kerülését, továbbá az együttműködésekkel kapcsolatos információk, illetve maguknak a csatlakozás lehetőségét kínáló együttműködéseknek a hiányát jelölték meg. Számos gazdálkodó hivatkozott még a korábbi rossz tapasztalatokra is, mint okra.

A kooperáló gazdálkodók a formális együttműködések keretein belül mutatják a legnagyobb aktivitást, melyen belül a termelői tulajdonú szervezeti formák (pl. TÉSZ) tekinthetők kimagaslóan a legnépszerűbbnek. Az informális együttműködések által kínált lehetőségekkel is számos gazdálkodó él, ezen a területen a legnépszerűbben a technikai erőforrások (pl. gépek) egymásnak történő kölcsönadása, közös értékesítés, kölcsönösségen alapuló gépi/fizikai munka, illetve gépi bérszolgáltatás tevékenységek.

Az együttműködés kérdéseinek regionális vizsgálata számos differenciát mutat az előbb közölt országos tapasztalatoktól.

Kulcsszavak: együttműködési aktivitás, kooperáció, formális együttműködés, informális együttműködés

JEL kód: Q12, Q13

Abstract

We present results of a research based on a survey among Hungarian agricultural producers on their cooperation activity. In collaboration with Hungarian Chamber of Agriculture we gained information from 7728 of its members (agricultural producers) through an on-line based empirical survey in Summer 2015. After data clearing we got 6573 farms in our sample. According to the findings of the above empirical research more than 51% of the respondents do not cooperate at all in any forms of cooperation. Main reasons behind the absence from any cooperation activity were that they do not like to depend on or committed to anybody, as well as that they do not know their possibilities and have not got enough information on the different forms of cooperation. Producers also choose “the lack of cooperation nearby I could join to” reason and some of them referred bad experiences in the past as a main problem. Most of the producers who do cooperate at all choose formal cooperation more likely and by far the most popular forms are producer owned organisations (like fruit and vegetable PO) among them. A lot of producers take up opportunities offered by informal cooperation, the most popular forms being of lending to each others technical resources (e.g. machines), joint selling, machinery/physical work based on reciprocity as well

as machinery services for money. Examination of issues regarding cooperation on regional level shows different picture from the national experiences reported above.

Keywords: cooperation activity, cooperation, formal cooperation, informal cooperation.

Bevezetés

Az élelmiszer-gazdasági szövetkezetek jelentősége igen nagy az Európai Unióban, dinamikus és szerves szövetkezeti fejlődés a jellemző (*Bijman et al., 2012; Szabó, 2011*). A szövetkezetek számos gazdasági és nem-gazdasági előnyt biztosítanak mikro- és makro szinten egyaránt (lásd pl. *Szabó, 2011; Szabó-Barta, 2014*): (1) A marketing szövetkezetek és más termelői szervezetek sok esetben képesek megoldani a termelők piaci és technológiai kiszolgáltatottságával, kockázatával kapcsolatos problémákat és növelni piaci ellensúlyozó erejüket, jövedelmüket. (2) A szövetkezetek létezésének egyik legfontosabb további indoka az ún. tranzakciós, pl. informális költségek csökkentése. (3) A termelők nagyobb alkuerejének, s magasabb piaci részesedésének az egész marketingcsatorna számára pozitív üzenete van, beleértve a fogyasztókat, akik megbízhatóbb és gyakran jobb minőségű termékekhez jutnak hozzá. (4) A termelői szervezetek vidékfejlesztésben és a foglalkoztatás növelésében játszott szerepe szintén nem elhanyagolható, a mezőgazdasági népesség megtartásához való hozzájárulásuk mellett.

A fentiek mellett a szövetkezés létjogosultságát a változatosabb intézményi struktúra előnyei mellett (*Stiglitz, 2009*), számos egyéb gazdasági ok, például koordinációs-integrációs előnyök (pl. hosszú távú és biztos értékesítési csatorna biztosítása), illetve a bizalom és az informális kapcsolatok jelentősége is aláhúzza. Ugyanakkor a DG Agri felkérésére és finanszírozásával 2011-2012-ben készült, az Európa Unió 27 tagországában elvégzett empirikus felmérés (*Bijman et al., 2012; Szabó, 2012a,b*,) szerint (Lásd European Research Project: “Support for Farmers’ Cooperatives (SFC)” (2011-2012), a jelentések letölthetők: http://ec.europa.eu/agriculture/external-studies/support-farmers-coop_en.htm.) a tagországok nagy részében a szövetkezésben rejlő lehetőségeket még nem használják ki, mely megállapítás különösen igaz az új tagországokra (pl. Magyarországra vonatkozóan: *Bíró et al, 2015, Szabó-Baranyai-Barta, 2014*). Fontos lenne, hogy az utóbbi országokban a szövetkezeteknek a foglalkoztatás- és szociálpolitikában, a regionális és vidékfejlesztésben betöltött szerepe is újra hangsúlyossá váljon a mezőgazdasági tevékenység elősegítése mellett. Mindezek a kívánalmak fokozottan érvényesek Magyarország vonatkozásában, azonban a különböző termelői tulajdonú szervezetek (főként szövetkezetek, termelői szervezetek és csoportok), amelyek számos gazdasági és társadalmi előnyt jelentenek a termelők számára több EU-s országban, sajnos hazánkban is csak igen csekély számban és kezdetleges formában alakultak meg (*Szabó-Barta, 2014*). Ami miatt nem teljesül az az Európai Unió által is kitűzött alapvető cél, hogy a szövetkezetek és más termelői tulajdonú szervezetek által megvalósított integráció megoldja a termelők piaci kiszolgáltatottságát és növelje azok jövedelmét, egyben kiegyensúlyozza a termékpiacot.

Anyag és módszer

Az előzőekben említett okok miatt szükséges feltárni a magyar élelmiszer-gazdasági szövetkezés, együttműködés akadályait és sikerességének feltételeit Magyarországon. Ennek érdekében, a Nemzeti Agrárgazdasági Kamara és az MTA Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont Közgazdaság-tudományi Intézete közötti együttműködés, irodalom-feldolgozással, konzultációkkal és főként kérdőíves felméréssel, illetve az azt

kiegészítő 30 termelői és 25 szervezeti mélyinterjúval kívánta felmérni a magyarországi helyzetet.

A NAK Szövetkezési, Integrációs és Agrárgazdasági Szolgáltatási Osztály kezdeményezésére indult, a NAK Megyei Igazgatóságainak, elsősorban a vidékfejlesztési referensek segítségével 2015 nyarán megvalósított, egyedülálló módon az egész országra kiterjedő és valamennyi szektorra vonatkozó online kérdőíves lekérdezés keretében történt az adatfelvételezés termelői körben.

Az online kérdőíves felméréssel összesen 7.728 gazdálkodó egységről nyertünk információt. Az így nyert adatbázis tisztítása során az erősen hiányosan kitöltött kérdőíveket kiszűrtük (kizárási kritériumként a 10%-nál alacsonyabb kitöltöttségi szintet fogalmazzuk meg, illetve alkalmaztuk), így a végleges elemszám 6.573 darab lett.

A felmérésben használt kérdőív kérdései öt nagyobb logikai egység köré csoportosultak. Első körben a gazdaságok általános adatait kérdeztük le, benne rákérdezve a működési formára, a gazdálkodás személyi és tárgyi feltételeire, az elmúlt naptári év (2014) gazdasági teljesítményére (pl. árbevétel és annak megoszlása), továbbá a megtermelt árualap értékesítési csatornáira. A második logikai egység a gazdaságok együttműködési aktivitásáról gyűjtött információt. Ezen belül fontosabb területek: jelenleg milyen formális és informális együttműködési formákban vesz részt az adott gazdaság, illetve ezekbe történő belépésnek valamint részvételnek melyek voltak a legfontosabb motivációi; tagként, illetve résztvevőként milyen szolgáltatásokat vesz, illetve venne igénybe az együttműködés(ek)től; abban az esetben ha a gazdaság nem tagja/résztvevője egyetlen együttműködési formának sem, akkor mi annak az oka. A harmadik és negyedik nagy kérdéskör közgazdasági elméletek alapján (Sholtes-féle bizalom modell, morális kockázat, társadalmi normák stb.) a bizalom és emberi kapcsolatokkal összefüggésben tartalmazott kérdéseket. Az utolsó egység a gazdasági jövőben terveivel kapcsolatosan fogalmazott meg kérdéseket, vagyis, hogy a jövőben tervezik-e a valamilyen együttműködésbe történő belépést. A kérdőívek kitöltésére minden esetben a gazdaság elsőszámú döntéshozóját kértük.

A minta reprezentativitását értékelve, amennyiben a KSH által publikált (2013) gazdaságszámot vesszük alapul, 1,33%. A válaszadók regionális megoszlását jellemzi, hogy a legtöbb kitöltés a Dél-alföldi (1.624; 24,7%) és az Észak-alföldi (1.504; 22,9%) régiókban történt, melyeket sorban követett a Dél- (882; 13,4%), Nyugat- (847; 12,9%) és Közép-Dunántúl (711; 10,8%). A legkevesebb megfigyelési egység az Észak- (618; 9,4%) és Középmagyarországi (387; 5,9%) régiókból származott. Összességében értékelve a minta regionális megoszlását megállapíthatjuk, hozzávetőlegesen azonos az alapsokaság megoszlásával, jelentősen kiugró értékek nem tapasztalhatók. Mindezek ellenére ugyanakkor – a mintavétel módjára történő hivatkozással – módszertani, statisztikai szempontból a jelen anyagban értékelt minta nem tekinthető reprezentatívnak!

Jelen tanulmány célja, hogy beszámoljon – a leíró statisztikák szintjén – a kutatás legfontosabb tapasztalatairól. Ennek keretében képe adjunk a magyarországi együttműködések helyzetéről, az együttműködés, illetve attól való tartózkodás okairól. Nem célunk most összefüggések feltárása, csak leíró jellegű tényközlés.

Eredmények

Mindenekelőtt röviden áttekintjük a vizsgált minta néhány fontosabb jellemzőjét. A válaszadók működési formáját tekintve az őstermelők aránya a domináns (76%), melyet az egyéni vállalkozók követnek (14%), míg a maradékon a gazdasági társaságként (főként Bt., Zrt és Kft.) és szövetkezetként, illetve egyéb formában működők osztoznak. Családi gazdaságként az előzőeken túlmenően 2.046 gazdaság, azaz a felmért gazdaságok egyharmada működik.

Megvizsgálva a gazdaságok működésének személyi feltételeit, az alábbi fontosabb megállapítások fogalmazhatók meg: a felmért gazdaságokban az esetek több mint háromnegyedében a gazdaság irányítója férfi, az átlagos életkor pedig 50 év körül alakul. A gazdaság irányítói átlagosan közel 20 éves gazdálkodói tapasztalattal rendelkeznek. Iskolai végzettség tekintetében elmondható, hogy a legtöbb válaszadó érettségivel (1.950; 29,7%), szakmunkás (1.560; 23,7%), illetve főiskolai/BA/BSc (1.404; 21,4%) végzettséggel rendelkezett. Mezőgazdasági végzettsége 4.368 (66,4%) válaszadónak volt. A mezőgazdasági tevékenységből származó jövedelmektől való függőség vonatkozásában megállapítható, hogy a közel egyharmad (1.979) nem rendelkezik semmilyen egyéb, mezőgazdaságon kívüli jövedelemmel, míg 1.294 esetben a mezőgazdasági tevékenységből származó jövedelmeknek pusztán kiegészítő funkciójuk van, a teljes jövedelem kevesebb mint 25%-át adja. A kérdés kényes voltát jól mutatja, hogy 793 válaszadó a „Nem tudom megítélni/nem akarok válaszolni” lehetőséget adta meg a kitöltés során.

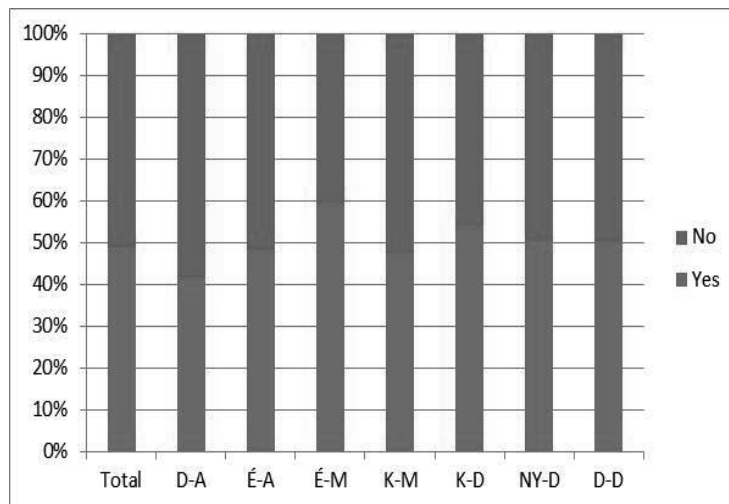
A gazdálkodás tárgyi feltételeit elemezve elmondható, hogy a válaszadó gazdaságok döntő többsége rendelkezik valamekkora földterülettel, mindössze 259 gazdaság nem. Állatállományt 2.662 gazdaság bír valamekkora volumenben. A gazdálkodást segítő technikai erőforrások átlagos értéke a gazdaságokban 18,8 millió forint körül alakul 5.939 gazdaságtól nyert információk alapján.

A gazdasági egységek által kifejtett gazdasági teljesítményt indikáló átlagos éves árbevétel 14,3 millió forint alakul, az előzetes várakozásoknak megfelelően a leggyakoribbak az 1 millió forint alatti árbevétellel rendelkező gazdálkodó egységek, míg 100 millió forint feletti árbevételt mindösszesen 247 üzem realizált 2014-ben. Közel 500 válaszadó tagadta meg a válaszadást, illetve nem tudott érdemi információval szolgálni a kérdést illetően. A felmért üzemi domináns hányada jellemzően szántóföldi növénytermesztő (3.833; 58,3%), illetve zöldség-gyümölcsstermesztő (1.156; 17,6%) tevékenységgel foglalkozik, azaz ezen tevékenységekből származik az árbevétel domináns hányada. A kérdéscsoporton belül utolsó logikai egységként az értékesítési csatornák monitoring-ját végeztük el, melynek során megállapítható, hogy a termelés során képződő árualap értékesítése felvásárlón/nagykereskedőn keresztül történik (5.521 megjelölés), melyen belül domináns a nem termelői tulajdonú (3.302 megjelölés). Szintén jellemző még a közvetlen úton, végfogyasztónak történő értékesítés (2.189 megjelölés), melyen belül meghatározó a háztól történő értékesítés (1.549 megjelölés). Közvetlen feldolgozó részére 774 gazdaság értékesít, míg a kiskereskedelembe (is) értékesítők száma 253 gazdaság volt a felmért üzemi körben.

A kutatás központi feladataként került definiálásra, hogy képet adjon a gazdaságok együttműködési aktivitásáról. Sajnálatos tapasztalat, hogy a felmért üzemi kör több mint fele (3.352; 50,9%) semmilyen együttműködésben nem vesz részt. Az adatbázis alapján vizsgáltuk még a kooperációs aktivitás területi vonatkozásait is (1. ábra). Az ország egyes régió között relatíve jelentős differenciák azonosíthatók az együttműködési aktivitásban. Kimagasló az

Észak-Magyarország régió, ahol a válaszadók közel 60%-a vesz részt valamilyen együttműködésben, de szintén jelentős aktivitást mutatnak a dunántúli régiók is (50,5-54%). A legalacsonyabb ráta a Dél-Alföld régióját jellemzi, ahol a részvételi arány 42%-os. Természetesen mivel a minta nem reprezentatív, ezért a vázolt számokból messzemenő következtetések levonása szakmailag nem lenne korrekt.

Az együttműködésektől történő távolmaradás okainak feltárására tett kísérlet eredményei azt mutatják, hogy a legfontosabb ok az önállóság megtartásának igénye. Ezt fejezi ki az, hogy összesen 907 megjelölést kapott a „Nem akarok elköteleződni, függeni senkitől” válaszlehetőség. További jelentős számú megjelölést kaptak a nem kooperáló gazdálkodóktól a „Nincsenek információim az együttműködési formákról, nem ismerem a lehetőségeimet” (900 megjelölés), a „Nincs rá szükségem, egyedül is boldogulok” (794), a „Nincs a környéken olyan együttműködés, amihez csatlakozni tudnék” (727), valamint a „Korábban rossz tapasztalatom volt” (610) válaszlehetőségek. Az eredmények reális értékeléséhez fontos adalék, hogy kérdőív összesen 15 állítást, illetve egy „egyéb, mégpedig:” kategóriát tartalmazott. Érdekességgként megemlíthjük, hogy például a „Nem bízom a gazdatársaimban” válaszlehetőséget mindössze 186 válaszadó jelölte meg okként az együttműködésektől történő távolmaradásra (1. táblázat).

1. ábra: Részt vesz Ön valamilyen gazdálkodói együttműködésben? – kérdésre adott válaszok megoszlása

Forrás: saját összeállítás

Az együttműködéstől történő távolmaradás okainak regionális rangsora alapján homogén, ugyanakkor egy érdekességet megemlíthünk: mint az már megállapítottuk, a Dél-alföldi régióban a legjellemzőbb az averzió az együttműködésekkel szemben, ezzel párhuzamosan itt érhető tetten leginkább a gazdálkodás során az önállóságra történő törekvés. A legkiemelkedőbb kooperációs aktivitást prezentáló Észak-magyarországi régióban ugyanakkor a legjellemzőbb okokként az információ, illetve lehetőségek hiányára hivatkoztak a válaszadók.

1. táblázat: Az együttműködéstől történő távolmaradás 5 legfontosabb oka a megjelölések gyakoriságának sorrendjében

Legfontosabb okok	Total	Régiók						
		D-A	É-A	É-M	K-M	K-D	NY-D	D-D
Nem akarok elköteleződni, függeni senkitől	1	1	1	3	3	1	1	3
Nincsenek információim az együttműködési formákról, nem ismerem a lehetőségeimet	2	3	3	1	1	2	2	2
Nincs rá szükségem, egyedül is boldogulok	3	2	5	4	4	4	3	1
Nincs a környéken olyan együttműködés, amihez csatlakozni tudnék	4	5	2	2	2	2	4	4
Korábban rossz tapasztalatom volt	5	4	4	5	5	5	5	5

Forrás: saját összeállítás

Összesen 3.321 válaszadó gazdaság nyilatkozott úgy, hogy valamilyen formális vagy informális együttműködés tagja, illetve ilyen együttműködésben részt vesz. Ezen gazdálkodói kör összesen 8.026 együttműködési formát jelölt meg, azaz átlagosan egy gazdaság 2,5 együttműködési formának tagja, illetve résztvevője.

Formális (4.038), illetve informális (3.877) együttműködési formák relációjában a megjelölések száma közel azonos. A legnépszerűbb, azaz legtöbb megjelölést kapott formális együttműködési formának a termelői tulajdonú szervezeti formák tekinthetők (1.320 megjelölés; 41%), vagyis a kérdőívet kitöltő válaszadó gazdálkodók 41%-a tagja ilyen együttműködési formának. Ezt követik megjelölési gyakoriságban jelentősen lemaradva a termelői tulajdonú gazdasági társaságok (13%). Regionálisan vizsgálva, az egyes régiók között kisebb-nagyobb differenciák mutathatók ki (2. táblázat).

Az informális együttműködési formákon belül a „Gépek, eszközök egymásnak történő kölcsönadása” (699), a „Kölcsönösségen alapuló munkák” (627), valamint a „Gépi bérszolgáltatás” (518) megoldások kapták a legtöbb megjelölést (3. táblázat). Regionálisan a kapott válaszokban csekélyebb mértékű eltérések azért azonosíthatók (3. táblázat).

Az adatgyűjtés során alkalmazott kérdőív kísérletet tett arra, hogy azonosítsa azon tényezőket, melyek meghatározó motivációt jelentettek a különféle együttműködésekbe történő belépés során (A gazdálkodók 1-5 Likert-skálán értékelhettek 25 állítást, hogy azok mennyire voltak relevánsak a belépés szempontjából (1- Egyáltalán nem; 5- Teljes mértékben igen)). A tapasztalatok szerint a belépésre leginkább az értékesítés biztonsága javulásának lehetősége ösztönzött (átlag 3,69). Fontos szempontok voltak még ezen túlmenően: értékesítési árak kiszámíthatóságának javítása (3,37), illetve az alkuerő növelése (3,31), illetve termelési kockázat csökkentésének lehetősége (3,19) tételek. Regionálisan lényeges különbségek nem rajzolódtak ki az egyes okokra adott válaszokban.

2. táblázat: Az 5 legtöbb megjelölést kapott formális együttműködési forma megjelölési gyakoriságai

Formális együttműködési formák	Total	Régiók						
		D-A	É-A	É-M	K-M	K-D	NY-D	D-D
	Relatív gyakoriságok - a kooperáció gazdaságok számának arányában (%)							
(1) Termelői tulajdonú szervezeti forma (TCS, TЭСZ, Szövetkezet, Gépkör)	41.0	48.2	47.2	34.8	36.4	34.3	35.5	37.9
(2) Termelői tulajdonú gazdasági társaság (Rt., Kft stb.)	13.0	18.8	12.2	10.3	11.4	11.4	8.1	14.3
(3) Terméktanács	12.8	12.0	11.1	10.6	12.5	11.4	17.4	15.7
(4) Szakmai szervezet (pl. szaktanácsadás és egyéb szolgáltatások biztosítása)	11.5	7.5	11.6	14.7	10.9	12.7	16.5	9.4
(5) Hegyközség	10.0	9.5	0.7	23.9	9.2	14.0	7.7	13.9

Formális együttműködés: döntően írásbeli szerződésbe foglalt együttműködések, melyek működése jogilag szabályozott.

Forrás: saját összeállítás

3. táblázat: Az 5 legtöbb megjelölést kapott informális együttműködési forma megjelölési gyakoriságai

Informális együttműködési formák	Total	Régiók						
		D-A	É-A	É-M	K-M	K-D	NY-D	D-D
	Relatív gyakoriságok - a kooperáció gazdaságok számának arányában (%)							
Gépek, eszközök kölcsönadása egymásnak	21.7	16.7	20.2	22.0	24.5	24.2	20.6	29.1
Kölcsönösségen alapuló (fizikai és/vagy gépi) munkák végzése	19.5	16.4	17.1	18.2	25.0	20.0	16.7	28.9
Közös értékesítés	16.8	15.5	19.2	12.5	15.2	15.1	12.5	24.9
Gépi bérszolgáltatás	16.1	15.2	17.6	10.6	14.7	15.1	12.8	24.0
Inputok közös beszerzése	15.5	14.5	18.2	10.1	12.0	15.8	11.8	22.0

Informális együttműködés: rokoni, baráti, illetve ismerősi körben létrejövő, jellemzően szóbeli együttműködési megállapodások, melyek tartalma jogilag nem szabályozott, működésének feltételeit a benne résztvevő gazdálkodók alakítják ki.

Forrás: saját összeállítás

Következtetések

Kutatásunk alapvető célkitűzéseként azonosítottuk, hogy helyzetértékelést adjunk a magyar mezőgazdaság együttműködési aktivitásáról és az ahhoz kapcsolódó kérdéskörökről. Eredményeik egyrészt sötét képet festenek a hazai termelők együttműködési helyzetéről, egyúttal ugyanakkor reményt is keltenek. Sötét képet fest, vagyis negatív tapasztalat az, hogy a felmért gazdálkodók fele semmilyen együttműködési megoldást nem vállal fel, viszont a

mögöttes okokat elemezve, adott a megoldás, jobbítás lehetősége is: az együttműködéstől való távolmaradás egyik markáns okaként fogalmazták meg a válaszadók az ismeretek hiányát. Nyilván felelőtlenség lenne azt állítani, hogy pusztán az ismeretek/információk hiánya miatt ilyen szerény az együttműködési aktivitás a magyar agrárgazdaságban, ugyanakkor a tény tökéletesen indikálja, hogy a döntéshozóknak kiemelten kell foglalkoznia kérdéssel. Szakpropaganda eszközeivel bővíteni szükséges a gazdálkodók ismereteit a különféle együttműködési formákról, hangsúlyozva azok gazdasági- és társadalmi előnyeit.

Más oldalról közelítve, reményt ad a felismerés, hogy a gazdálkodók közel fele részt vesz különféle kooperációs megoldásokban, vagyis az együttműködés csirái jelen vannak, a gazdálkodók egy részében megszületett már a felismerés, hogy sikeresek, hosszú távon életképesek és esetlegesen versenyképesek csak együtt, „egymás vállán építkezve” lehetnek.

A kutatás az adatbázis kiértékelésével tovább folytatódik, melynek eredményeiről be fogunk számolni az érdeklődő tudományos közönségnek. Olyan területek (bizalom, morális kockázat, társadalmi normák stb.) bevonására törekszünk, melyek terveink szerint segítenek még mélyebben megérteni a gazdálkodói együttműködések természetét.

Köszönetnyilvánítás

A kutatás az OTKA K105730 számú kutatási téma támogatásával készült!

Hivatkozott források

Bijman, J.- Iliopoulos, C. – Poppe, K.J.- Gijssels, C. - Hagedorn, K. – Hanisch, M. – Hendrikse, G.W.J. – Kühn, R. – Ollila, P. – Pyykkönen, P. - van der Slangen, G. (2012): Support for Farmer's Cooperatives – Final Report, Wageningen: Wageningen UR, November 2012, 127 p. (Letölthető: http://ec.europa.eu/agriculture/external-studies/support-farmers-coop_en.htm)

Biró Szabolcs (szerk.) – Rácz Katalin (szerk.) – Csörnyei Zoltán – Hamza Eszter – Varga Eszter, Bene Enikő – Miskó Krisztina (2015): Agrár- és vidékfejlesztési együttműködések Magyarországon. Budapest, Agrárgazdasági Kutató Intézet. 145 o. (pISBN 978-9-634915-95-9, sISSN 2061-8204)

Stiglitz, J. E. (2009): Moving beyond market fundamentalism to a more balanced economy. *Annals of Public and Cooperative Economics*, 80 (3), 345-360

Szabó G. Gábor (2011): Szövetkezetek az élelmiszer-gazdaságban: Gondolatok az ún. előmozdító típusú szövetkezés gazdasági lényegéről és integrációs jelentőségéről. Budapest: Agroinform Kiadó, 2011. 255p. (ISBN:978-963-502-928-0)

Szabó G. Gábor (2012a): Support for Farmer's Cooperatives in Hungary; Country Report Hungary. Wageningen: Wageningen UR, November 2012, 86 p. (Letölthető: http://ec.europa.eu/agriculture/external-studies/support-farmers-coop_en.htm)

Szabó G. Gábor (2012b): Support for Farmers' Cooperatives; Case Study Report: Performance and sustainability of new emerging cooperatives in Hungary, Wageningen: Wageningen UR, November 2012, 71 p. (Letölthető: http://ec.europa.eu/agriculture/external-studies/support-farmers-coop_en.htm)

Szabó G. Gábor – Baranyai Zsolt- Barta István (2014): Sustainability of Emerging Agricultural Co-operatives in the New Member States of the EU: Hungarian Experience. Paper prepared for presentation for the 142nd EAAE Seminar, Growing Success? Agriculture

and rural development in an enlarged EU. May 29-30, 2014 , Corvinus University of Budapest , Budapest, Hungary, p.18 (Letölthető: <http://ageconsearch.umn.edu/handle/170295>)

Szabó G. Gábor – Barta István (2014): A mezőgazdasági termelői szervezetek-szövetkezetek jelentőségének és helyzetének változása az EU-csatlakozás után. In: Gazdálkodás, 58.évf. 3.sz., 2014., pp.263-278

Szerzők

Dr. Baranyai Zsolt, PhD

főiskolai docens

Budapesti Metropolitan Egyetem

1148 Budapest Nagy Lajos király u. 1-9.

zbaranyai@metropolitan.hu

Dr. Szabó G. Gábor, CSc

tudományos főmunkatárs

Magyar Tudományos Akadémia

1112 Budapest Budaörsi út 45.

szabo.gabor@krtk.mta.hu